

LÄHDELUETTELO

M a t t i K ä h ä r i

RAUTU

Kartat 1:100.000 ja 1:20.000. Suomenmaa V: Rautu.

ESIHISTORIALLINEN AIKA

Kivikoski: 1. Suomen esihistoria, s. 22. 2. Suomenmaa V, s. 285. Nordman: Karelska järnålderstudier, ss. 69–92 ja 152, SMYA XXXIV, 3. Appelgren: Suomen muinaislinnat, SMYA XII, s. 97. Kirkinen: Karjala idän kulttuuripiirissä, ss. 29–35.

NOVGORODIN JA MOSKOVAN AIKAKAUSI

Novgorodin vatjalaisen viidenneksen henki- ja verokirja v. 1500, Suomentanut J. V. Ronimus. Ronimus: Novgorodin vatjalaisen viidenneksen verokirja v. 1500 ja Karjalan silloinen asutus. Akiander: Utdrag ur ryska annaler, Suomi. 1. Nissilä: Slaavilaisia aineksia nimistössämme, Virittäjä 1/1956, ss. 51, 54, 61. 2. Akianden Utdrag, ss. 80, 89–90, 115. Jaakkola: Suomen sydänkeskiaika, ss. 29–30. 3. Ronimus: Novgorodin vatj. s. 90. 4. Voionmaa: Maanviljelyksestä Käkisalmen Karjalassa, Hist. Ark. XXV, pöytäkirj. 14–18. 5. Toikka: Novgorodin Karjalan historiasta, Hist. Ark. XXV, 4, s. 32. 6. Ronimus: Novgorodin vatj. ss. 101–103. 7. Ronimus: Novgorodin vatj. s. 62, Toikka: N. Karjalan, s. 35. 8. Akianden Utdrag s. 46. 9. Haavio: Karjalan jumalat, 1959.

RUOTSIN VALLAN AIKA

1. Tavaststjerna: Pohjoismaiden viisikolmattavuotinen sota I, ss. 64–69, 195. 2. Tavaststjerna I, ss. 565–566. 3. Käkisalmen linnan tilit 1589, VA 5623. 4. VA 5638, 5667. 5. Käkisalmen eteläläänin manttaaliluettelot 1613–17 VA 5973 sekä maakirjat 1631 VA 6125/2, 1638 YA 9646, 1640 VA 9649, 1641 VA 9652, 1645 VA 9662, 1651 VA 9681 sekä savuluettelot 1686 YA 9751, 1691 VA 9770 ja 1696 VA 9790 ja Ignatius: Finlands historia under Karl X Gustafs regering, ss. 82, 103. Tigerstedt: Bidrag tili Kexholms läns historia, s. 87. 6. Melander: Vuokraukset ynnä talojen lyhennykset Suomessa, Käkisalmen läänissä ja Inkerissä 1617–34, ss. 4–6. 7. Melander: Vuokraukset, s. 157. 8. VA 9681, käräjäpöytäkirjat 24.–25. 3. 1670, gg 1/46, Svedlund:

Grey- och friherreskapen i Sverige och Finland, s. 282. 9. Tigerstedt: Bidrag, Bilaga XVI. 10. Svedlund: Grev- och trih. ss. 281–2, maakirjat ja käräjöpöytäkirjat. 11. VA 9683. 12. VA 5623. 13. VA 5623, 5667. 14. VA 5623, 5638, 5667. 15. VA 5623. 16. VA 5944. 17. VA 5974. 18. VA 5974. 19. Vaaranen: Samling af urkunden rörande Finlands historia V, ss. 357–62, 374–75. 20. Raudun, Sakkolan ja Pyhäjärven käräjät, 18.11.1689, gg 8/207–08. 21. Tigerstedt: Bidrag, s. 12. 22. VA 612512. 23. Tigerstedt: Bidrag, s. 13, R-S-P kär. 15. 3. 1687, gg 6/127, VA 9683. 24. Tigerstedt: Bidrag, s. 17. 25. Raud. kär. 12. 3. 1660, gg 1, sekä vv. 1635, 1636, 1641. 26. V:n 1699 maakirja. 27. VA 5497. 28. VA 5974. 29. R-S kär. 2. 8. 1625. 30. Raud. kär. 9.10.1639, gg 11. 31. Raud. kär. 18.7.1640, gg 11, VA 9681. 32. Raud. kär. 12.3.1660, gg 1. 33. Simolin: Viborgs stifts historia, ss. 173–4, Raud. kär. 23. 9. 1662, gg 1, 11. 4. 1681, gg 2/253–4, 34. Raud. kär. 20.1.1683, E-S-P kär. 17.6.1701, gg 20. 35. Simolin: Viborgs, s. 174. R-S-P kär. 30.9.1693, gg 12.36. Raud. kär. 8.4.1682, gg 2/112. 37. R-S kär. 22. 9. 1696, gg 15131. Raud. kär. 14.4.1697 gg 16, Publikationer ur de Alopeiska pappren, s. 426. 38. Raud. kär. 5.10.1674 ja 10.1.1682. 39. VA 6125/2. 40. R-S-P kär. 15.3.1687, gg 6/109–10, 18.11.1689 gg 8/201, 22.9.1690, gg 9/80. 41. R-S-P kär. 17.6.1701, gg 20/83–4. 42. Raud. kär. 3.4.1682, gg 2/12, R-S-P kär. 19.11.1688, gg 7/261. R-S kär. 22.9.1696, gg 15/31, R-S-P kär. 3.2.1691, gg 10/6. 43. Tigerstedt: Bidrag, Bilaga 11, s. XV. 44. Raud. kär. 20.2.1665, gg 1, 8.3.1666, gg 1, 7.3.1667, gg 1, 27.11.1668, gg 1/96, 5.10.1674. 45. Raud. kär. 6.9.1667, gg 1, 6.10.1674, gg 1/47, 3.6.1684, gg 3, R-S-P kär. 3.2.1691, gg 10/5. 46. Kär. 1682, gg 2/222–3, Pj. kär. 8.5.1685, gg 4/213. 47. Kär. 1682, gg 2/222–3, R-S-P kär. 15.3.1687, gg 6/109. 48. Pj. kär. 21.8.1671, gg 1/66, 8.5.1685, gg 4/213, Raud. kär. 3.6.1684 gg 3/141, Sak. kär. 5.9.1665, Raud. kär. 8.3.1666, gg 1. 49. Simolin: Viborgs, s. 191, Pj. kär. 21.8.1671, gg 1/66, R-S-P kär. 22.9.1696, gg 15128. 50. Raud. kär. 3.4.1682, gg 2/112. 51. Raud. kär. 20.2.1665, gg 1/36, 7.3.1667, 6.9.1667, gg 1, 27.11.1667, gg 1. 52. R-S-P kär. 18.11.1689, gg 8/200, 18.9.1699, gg 18/143, 30.1.1701, gg 20/9–12. 53. Raud. kär. 14.8.1671, gg 1/54. 54. Simolin: Viborgs s. 232, Raud. kär. 8.3.1666, gg 1, R-S-P kär. 3.4.1693, gg 12. 55. Tigerstedt: Bidrag, ss. 45–46, VA 6125/2, Raud. kär. 3.6.1684, gg 3/144–46, 15.10.1684, gg 3/233, 8.3.1666, gg 1. 56. Raud. kär. 3.6.1684, gg 3/147–8, R-S-P kär. 30.1.1701, gg 20/6–8. 57. Raud. kär. 3.6.1684, gg 3/141–2. 58. Raud. kär. 20.1.1683, gg 2/11, 8.3.1666, gg 1, 15.10.1684, gg 3/233. 59. Raud. kär. 12.6.1634, gg 1, Sak. kär. 4.3.1667, gg 1. 60. Voionmaa. s. 139, Raud. kär. 5.4.1627, gg 1, R-S-P kär. 23.3.1686, gg 5/89–90, R-T-K kär. 4.11.1701, gg 20/128. 61. Raud. kär. 19.7.1640, gg 11, 1627, gg 1/109. 62. Raud. kär. 28.2.1642, gg 1. 63. Sak. kär. 13.6.1634, gg 1/119, Raud. kär. 12.6.1634, gg 1/117, R-T-K 1.12.1703,

gg 22/161, R-S-P 9.10.1705, gg 24/128–9, R-S-P 26.1.1694, gg 13/4, Sak. kär. 19.1.1639, gg 11. 64. Raud. kär. 12.7.1640, gg 11, 27. 11. 1668, gg 1/97, 14.4.1697, gg 16/130. 65. R-T-K kär. 10.3.1697, gg 16/109. 66. R-S-P kär. 5.11.1685, gg 4/180–1, Raud. kär. 14.4.1697, gg 16/130, 14.7.1663, gg 1. 67. R-S-P kär. 18.11.1689, gg 8/207–8. 68. Pj. kär. 28.2.1667, gg 1, Raud. kär. 7.3.1667, gg 1, R-S-P kär. 18.11.1689, gg 8/207–8. 69. gg 7/174, R-S-P kär. 14.3.1695, gg 14/126. 70. Raud. kär. 14.4.1697, gg 16/132–3. 71. Rlän kär. 2.11.1697, gg 16/345–6, R-S-P kär. 22.11.1697, 99 16/371, Pj. kär. 11.11.1697, gg 16/348. 72. Raud. kär. 1.8.1642, gg 11. 73. Rlän kär. 12.2.1680, gg 2/124–5, 30.8.1680, gg 2/159–160, R-S-P kär. 18.11.1689, gg 8/206. 74. Raud. kär. 12.7.1640, gg 11. 75. Raud. kär. 7.9.1641, gg 11, 28.2.1642, gg 11. 76. Raud. 5.7.1669, kihlakunnan tarkastustoimitus. 77. Raud. kär. 12.7.1640, gg 11, 11.4.1681, gg 2/254, 28.2.1642, gg 11. 78. Raud. kär. 7.9.1641, gg 11. 79. 1627, gg 1/109. 80. Pj. kär. 25.2.1642, gg 11, 2.9.1708, gg 26, R-S-P kär. 27.1.1708, gg 26, Sak. kär. 3.8.1642, gg 11. 81. Sak. kär. 26.2.1642, gg 11, Raud. kär. 1.8.1642, gg 11. 82. Raud. kär. 18.7.1636, gg 1/176. 83. Raud. kär. 10.1.1682, gg 2/147. 84. R-S-P kär. 21.10.1701, gg 20/118. 85. R-S-P kär. 14.3.1695, gg 14/76.

RAUTULAISIA SUKUJA JA ASUTUKSEN VAIHEITA 1600- JA 1700-LUVUILLA

1600-luvun osalta manttaaliluettelot ja maakirjat sekä savuluettelo: VA 5973, 612512, 9646, 9649, 9652, 9662, 9670, 9681, 9751, 9770, 9790, osittain kihlakunnanoikeuden pöytäkirjat.

1700-luvun ja 1800-luvun alkupuolen osalta Vuoden 1728 revisonikomission maakirja VA 9822 sekä manttaaliluettelot vuosilta 1740 VA 9920, 1750 VA 10037, 1760 VA 10155, 1780 VA 10381 ja 1818.

LAHJOITUSMAAKAUSI

1. R-S-P kär. gg 20/6. 2. R-S-P kär. 5.12.1704, gg 23/158–9. 3. R-S-P kär. 1703, gg 22/191–2, 1704, gg 23/80-3, 86–90, 158–9, 1705, gg 24/111. 4. VA 9807, 9822, 9836, 10037, 10155, 10381 ja v:n 1818 manttaaliluettelo. 5. Akiander: Om donationerna i Viborgs län, s. 53. 6. VA Olkeuskollegin asiak. 1872, Akiander, s. 179. 7. VA 10381, Akiander, s. 179, Hannikainen: Vanhan Suomen eli Viipurin läänin oloista 18. vuosisadalla, s. 136. 8. Maakunta-arkisto: Kihlak.oikeuden pöytäkirjat 1814 ja 1820. 9. Kihlak.oik. pk. 1799. 10. MA Kihlak.oik. pk. 1814, 1820, 1821. 11. VA 10381. 12. VA Oikeuskoll. asiak. 1682 ja 2749, piirioik. pk. v. 1786 ja 1787. 13. VA Kihlak.oik. pk. v. 1797, 1798, 1800 ja 1824. 14. MA Kihlak.oik. pk. 1818. 15. Kihlak.oik. pk.

1824. Suomenmaa V, s. 286, Uotinen: Kuvailuja Raudun pitäjämästä, s. 77. 16. Akiander, s. 180, Suomenmaa V, s. 286. 17. VA 10381. 18. VA Piirioik. pk. 1796, 1801, 1806 ja kihlak.oik. pk. 1809. 19. Kihlak.oik. pk. 1818, 1824. 20. 1800- ja 1900-luvun henkikirjat. Suomenmaa V, s. 286. 21. VA 10037, 10155, 10381 ja 1818 manttaalil. 22. Hannikainen, s. 45. 23. VA 9836. 24. VA 10381. 25. Hannikainen, s. 147. 26. Kihlak. oik. pk. 1801. 27. Kihlak.oik. pk. 1814. 28. Kihlak.oik. pk. 1820. 29. Henkikirja 1819. 30. VA Oikeuskollegin asiak. n:o 2827. 31. Alimaa.oik. pk. 8.10.1791. 32. Oikeuskoll. asiak. 2827, piirik.oik. tuomiok. 1784, 1786, 1791, 1792, 1794, 1796, ylimaa.oik. pk. 1786, 1793, alimaa.oik. pk. 1791, 1794. 33. Asiakirjakokoelma alimaa.oik. pk:n joukossa 1797. 34. Kihlak.oik. pk. 1807. 35. Oikeuskoll. asiak. 1682, kihlak.oik. pk. 1801, 1816. 36. Piirik.oik. pk. 1789, 1791, ylimaa.oik. päät. 1792. 37. Kihlak. oik. pk. 1800–02. 38. Kihlak. oik. pk. 1806, 1809, 1815, 1816, Danielson-Kalmari: Tien varrelta IV, ss. 204–210. 39. Piirik.oik. pk. 1791, 1792, ylimaa.oik. pk. 1794, siviilitribunaalin päät. 1794. 40. Kihlak.oik. pk. 1801. 41. Kihlak.oik. pk. 1817, 1819, 1821. 42. Danielson-Kalmari: Viipurin läänin palauttaminen, s. 154, Kallio: Viipurin läänin järjestämisestä muun Suomen yhteyteen, s. 18, Palmén: Lisiä lahjoitusmaakysymyksen historiaan, s. 12. 43. Danielson-Kalmari: Viipurin lään. pal. s. 158–9. 44. Kallio: Viipurin lään. järj. ss. 157, 161–2, 168, 257–8. 45. Kihlak.oik. pk. 1820, 1822. 46. Kartat Maanmittaushallituksessa. 47. Hannikainen: s. 90. 48. R-S kär. 19.9.1763. 49. Knorring: Gamla Finland, liite 2. 50. Knorring, liite 2. 51. 1771 kartan taloudell. selitys, Ruin: Berättelse öfver Södra Kexholms härad, Viip.läänin järj.komitean kokoelmat IV. 52. Uotinen: Kuvailuja Raudun pitäjämästä s. 79. 53. Uotinen, s. 27. 54. Juho Kiiski, yli 80 v., Haukkalasta, kirjoittajalle 1934. 55. Oikeuskoll. asiak. 927 ja 936. 56. Oikeuskoll. asiak. 1009. 57. Juho Kiiski. 58. Juho Kiiski ja Mikko Sojakka, Raudunkylä. 59. Kihlak.oik. pk. 1801, 1819. 60. Uotinen, s. 60. 61. Uotinen, s. 79. 62. Juho Kiiski ja Mikko Sojakka. 63. Pekko Pietäinen 83 v. ja Antti Tuokko, 45 v., kuullut äidiltään, Raasulista, kirjoittajalle 1934. 64. Uotinen, s. 27. 65. VA Hga 1. 66. VA Förteckning öfver skatteköpta Donationshemman 1877–1891. 67. Kunnankokousten pöytäkirjat.

KUNNALLISEN TOIMINNAN AIKA

Kunnallista toimintaa koskevat tiedot pohjautuvat kunnankokousten ja kunnanvaltuuston kokousten pöytäkirjoihin. A. Komonen: Vähän numeroita Viipurin läänin maalaiskuntien sivistysoloista, Kaukomieli V. Ruin: Berättelse öfver Södra Kexholms härad.

SEURAKUNTA

1. R-S-P kär. 7.10.1757. 2. Iso Tietosanakirja 10. 3. Käkis. kär. 1747–49, ss. 49–50. 4. Käkis. kär. 1754–57, ss. 270–272. 5. Käkis. kär. 1760–61, 37 §. 6. R-S kär. 20.2.1762. 7. Käkis. kär. 1754–57, ss. 160–2, 1758–59, ss. 155–6. 8. Sirenus: Vanhan Suomen luterilaisesta kirkosta venäläisvallan aikana 1710–1812. 9. Käkis. kär. 1758–59, ss. 201–2, 1768–70, ss. 134–6. 10. Kär. 24.8.1748 ja 3.2.1749. 11. Colliander: Suomen kirkon paimenmuisto I, ss. 584–5. Kortnesniemi: Raudun seurakunnan papiston historiaa, Entinen Rautu, ss. 101–4. 12. Henkikirjat ja Entinen Rautu, ss. 98–101. 13. Sirenus: Vanhan Suomen lut. kirkosta venäläisvallan aikana 1710–1812. 14. VA 9920, 1818 manttaaliluettelo. 15. Publikationer ur de Alopaeiska pappren, Ad. Neovius, ss. 32–33. 16. Käkis. kär. 1758–59, s. 207, 1760–61, ss. 344–5. 17. Käkis. kär. 1766–67, s. 148. 18. Knorring: Gamla Finland, s. 166, Kallio: Viipurin läänin jär. ss. 133–4, Entinen Rautu, ss. 106–17. Rajamon kirjoitus Palkealan kr. kat. seurakunnan vaiheet Entinen Rautu -teoksessa sisältää lisäksi yksityiskohtaisia tietoja seurakunnan toimihenkilöistä.

ELINKEINOELÄMÄ

1. Henkikirjat 1880 ja 1910. Lahjoitusmaita koskevia asiakirjoja: Hgd 9 (VA). P. Huitu: Karjalan kannaksen maataloudesta ja sen kehittymisestä itsenäisyytemme aikana, Kaukomieli VII, P. Huitu: 100 vuotta maanviljelys-seuratyötä Etelä-Karjalassa, Viipurin läänin maanviljelysseuran 100-vuotiskertomus. Relander: Maanviljelyksen kehityksestä Viipurin läänissä vuosina 1811–1911, Kaukomieli V. Suomenmaa V: Rautu. Iso Tietosanakirja. Kunnankokousten pöytäkirjat. Entinen Rautu, ss. 172–187, 196. 2. Lahjoitusmaita koskevia asiakirjoja Hgd 9 (VA). Huitu: ed. mainitut kirjoitukset. Entinen Rautu, ss. 183–192. 3. Entinen Rautu, ss. 193–195. 4. Entinen Rautu, s. 193. 5. Knorring: Gamla Finland. Ruin: Berättelse öfver Kexholms Södra härad, s. 208. Kunnankokousten pöytäkirjat. Entinen Rautu, ss. 158–164. 6. Entinen Rautu. Huitu: 100 vuotta maanviljelysseuratyötä Etelä-Karjalassa. 7. Kunnankokousten pöytäkirjat. Knorring: Gamla Finland. Uotinen: Kuvailuja Raudun pitäjistä. Entinen Rautu. Suomenmaa V. 8. Kunnankokousten pöytäkirjat. Henkikirjat. Entinen Rautu. 9. Entinen Rautu. 10. V. Ikonen: Osuuskassaliike luovutetussa Karjalassa, ss. 24–25, 183–191. Entinen Rautu. 11. Kunnankokousten pöytäkirjat. Entinen Rautu.

YHDISTYSTOIMINTA JA VAPAA KANSANSIVISTYSTYÖ

Entinen Rautu, ss. 213–249, 200–212.

MAANOMISTUSOLOT 1930-LUVUN LOPULLA

Raudun kunnan taksoitusluettelo 1939 sekä ote henkikirjasta 1938, Savo-Karjalan maakunta-arkisto. Raudun kunnan henkikirja 1920. Tilastollinen vuosikirja 1939.

RAUHAN JA SODAN RAJA

1. Ignatius: Finlands historia under Karl X Gustafs regering, ss. 82, 103. 2. Kunnankokousten pöytäkirjat. Väänänen: Vainotien vartijat. Eronen-Komonen: Karjala vapaussodassa. Raudun suojeluskunnan pöytäkirjat, Sota-arkisto. 3. Eronen: Raudun taistelu. 4. Raudun suojeluskunnan pöytäkirjat. 5. Raudun suojeluskunnan pöytäkirjat. Väänänen: Vainotien vartijat. 6. Raudun suojeluskunnan pöytäkirjat. Susitaival: Karjalainen pataljoona talvisodassa. 7. Raudun suojeluskunnan pöytäkirjat ja sotapäiväkirja. Kannaksen Vartio 1/1943. 8. Lotta-Svärdin Raudun paikallisosaston pöytäkirjat, Sota-arkisto. Väänänen: Vainotien vartijat. Airi ja Rafael Koskimies: Suomen lotta. 9. Henkikirjat. Kurko: Sotatoimet Pietarin valloittamiseksi 1918–19. Kiuru: Kivennapa, ss. 581–3. Kapteeni Paavo Jormo. 10. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat. Maatalousministeriön asutusasiainosaston kiertokirje n:o 51/11. 4. 1947. Rautulaisten Lehti.

ISÄNMAAN PUOLESTA

Vapaussota: Tiedot kaatuneista koonnut Eino Rahikka. Talvi- ja jatkosota: Kuvat koonnut Albert Pulakka.

Leea Virtanen:

RAUDUN KANSANPERINNE

Kaikki käytetyt tiedot ja lainaukset ovat Raudun kansanperinteestä. Oikeinkirjoitus- ja kieliäsu on paikoin varovasti tasoiteltu. Sen sijaan murreasua ei ole muunneltu, vaikka siinä olisikin selviä virheellisyyksiä. Kaikki kertojat eivät ole suinkaan puhuneet »puhdasta» murretta. Osa kerääjistä on tarkoituksellisesti kirjakielistänyt tekstiään.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston kokoelmiin viitattaessa mainitaan kerääjän sukunimi ja muistiinpanon numero (joskus sarjan signum). Sanakirjasäätiön kokoelmista käytetään lyhennystä SS. Jos kyseessä on kirjoittajalle suoraan annettu suullinen tai kirjallinen tieto, mainitaan asianomaisen tiedonantajan etu- ja sukunimi. Viipurilaisen osakunnan keräyksestä vuodelta 1960 käytetään lyhennystä ViO. Suomen Kansan Vanhoihin Runoihin viitataan lyhennyksellä VR ja numerolla (k.o. aina osa XIII).

Ratto on Rauvuus ellää

Kaukonen: Tietoja kertojista, Laine KT 296: 34, Pekkanen KRK 133: 40, Snellman E 134 s. 10. SS Kysely Kaakkois-Suomen kaupasta (H. Ihalainen, Eros Jäske, Matti Kuparinen, Maria Käppi, Otto Toivonen). - ViO, Helli Mäkelä, Laina Pekkanen, Nuuti Rastas. - A. R. Niemi: Runonkerääjienme matkakertomuksia s. 199–230 (Ahlqvist), Kotiseutu 1938 s. 69–78 (Söderhjelm).

Perinteen tallettajat

Tiedot Helena Onttosesta: Onttonen 279, 2006, E 211, Helli Mäkelä, Kotiseutu 1957 s. 64. - Suomi V 18 (Laiho), Kaukomieli VIII s. 134–135 (Väänänen.)

Raukat rautulaiset

NH-keräys (mm. Meskanen 8736 8738–39, Mäkelä 9344, Ollikainen 11044, Pulliainen 12802, Toiviainen 16989, Tuiremo 17193), Laiho 1858, Onttonen 4956–59, Pennanen 1668, Valkonen KRK 139: 38–39, Vuorela MT 13: 1887. - SS Metsäpirtti. Helena Klaus 1960. Viip. osakunnan sananparsikeräys (A. Eerikäinen). - Vilho Kiesiläinen, Helli Mäkelä, Ville Nahkuri. - VR 2669, 3366, 8241 -, 10828 -, 12676 - Mänty SKS S 106–107 (laudaturtyö), M. Ruuttu: Kansantapoja ja uskomuksia Karjalan kannaksen itäosissa s. 128.

Lasten kasvatuksesta

Onttonen 2995, 4935, Snellman E 134. - ViO, Helli Mäkelä, Laina Pekkanen. Ei saa olla tuhmii: Onttonen 2977, 3446, E 196 s. 268, Pekkanen KRK 133: 40 Snellman E 134, Suikkanen KT 285:814. - Helli Mäkelä, Nuuti Rastas, Laina Pekkanen. Körö körö kirkkoon: Pennanen 3, 845, Vuorela L 43: 12594–97, 12577, Väänänen 601–02. - ViO, Helli Mäkelä, Laina Pekkanen - VR 11231, 11418, 11484, 11552, 11780, 11795.

Nuorten seurustelu ja puolison valinta

Käppi E 221, Onttonen E 196 s. 295. - ViO, Vilho Kiesiläinen, Helli Mäkelä, Helena Monto, Laina Pekkanen, Emilia Pietiäinen, Nuuti Rastas. Onko huoneessa naiseläjä: SKS E 258–59 (T. Kuhalainen, Eemeli Eeva, Maria Meskanen), Kuusi 4454, Pekkanen KRK 133:4, Pennanen 846–48. - ViO, Helli Mäkelä, Ville Nahkuri. Ota puura ja punainen: Laine KJ 10:3355, Onttonen 2464, E 133, Suikkanen KJ 25:9004, (kaskut:) Vuorela TK 120:21, Helli Mäkelä, (laulut:) Suikkanen KT 285: 18–19, 46, 105, 200, Eerikäinen 55. - VR 3408–11.

Leikit

Okkola I 11 (Laina Mentu), Vuorela L 43. - Onttonen 3818, - Helli Mäkelä, Nuuti Rastas. Vaihat sie vai rakastat: Laiho 1275, 1278, 1280, 1296, Okkola I 11 (Mentu), Onttonen E 196 s. 297, Pekkanen KRK 133:30–37, 40–43, Ruuttu 19. - Helli Mäkelä. - Hui hai Huikkolaan: Laina Pekkanen, Nuuti Rastas, Ville Nahkuri. - Vuorela 33–53, Kuusi 3960. (Arvoitusnäytteet:) Väänänen 507–, Pennanen 866–, Onttonen 4863 -.

Kannaksen laulukoulu

Mustonen F 39 ja VK 62. (Rekilaulut:) Eerikäinen 18, 24, Suikkanen KT 285, Vuorela L 43:12559, Väänänen 244– ja 548-. - ViO, Aino Paukku (Helena Heikkinen). - Suomen Kansan Murrekirja (Itämurteet s. 310–11. (Vanhat runot:) mm. 2045, 2047, 2296, 2311, 2377, 2391, 2540, 3997, 8225, 10545, 10556, 10585, 10615, 10679, 10687, 10752, 10756, 10758, 10807, 10935. Ei meitä poikia peloita: Mustonen F 39 ja VK 62, Pekkanen KEK 133: 7. - SS Irja Hyppönen 1959 (Koisseli). - Uotinen: Kuvailuja Raudun pitäjistä s. 82–83. - Helena Monto, Helli Mäkelä, Maria Savolainen. Kaku-nassii uvaroo: Eerikäinen 63 (ks. myös kirje), Kuusi 4454, Mustonen F 39 ja YK 62, Pekkanen KRK 133: 37–38. - ViO, Aino Paukku (Helena Heikkisel-tä), Vilho Kiesiläinen. - Jorma Väänänen: Huomiota rautulaisista kansansä-velmistä (Kaukomieli VIII).

Kansankertomukset

Laine TK 54: 8, KJ 10: 3371, Mantere TK 62: 16, Pekkanen KRK 133: 40, Vuorela TK 120:104. - Vilho Kiesiläinen, Helli Mäkelä, Maria Savolainen, Anna Suikkasen jälkeenjääneet paperit. Kummituksist ain haastettii: Vuorela TK 120 ja MT 13, Laine TK 54, Eerikäinen 7, Laiho 1112–24 (aarteet) ja 1205, Onttonen 55. - ViO Laina Pekkanen-Uotinen: Kuvailuja Raudun pitäjistä s. 24. (Paikallistarinat) Laine KT 296:34, Laiho 1343, NH 11052, Söderman KRK 46:52. - T. Paukku. - Kotiseutu 1938, 73. Kaskuumistuulel: Laiho 1341, 1347, 1350, Laine KT 296: 17, 19. Onttonen 3317, Pennanen 849, Vuorela TK 120, 87, Tuntematon H a) 2.

Parantajia ja lääkintätapoja

Kuusi 3951, 3953, Laiho 1203, 2161, Laine KT 296: 34, Pekkanen KRK 133: 44, Pöyhönen 1702–03, Rytty VK 83: 8, Räsänen TK 89: 71, 72, 74, 79, Vuorela TK 120: 191. - ViO Helli Mäkelä, T. Paukku, Emilia Pietiäinen, Maria Savolainen, - VR XIII 4 s. 599, Kotiseutu 1938 s. 71 (Söderhjelm).

Kehdosta hautaan

Onttonen 1301. - ViO, Helena Monto, Helli Mäkelä. Setka päässä loistaa: (laajimmat kuvaukset:) Laine KJ 10: 3348, Suikkanen KJ 25: 9004, Onttonen E 133, ViO. - SKS:n äänitearkisto A 351/3-4 (Hilja Sonnin haastattelu). - VR XIII 4 s. 703, Pöyhönen 1668 (häärunoja 1663-), VR 3896, 3951, 4009, 4124, 4308, 4428, 4544, 10915, 10935, 10944, (rekilaulut) Suikkanen KT 285, ViO. - Laina ja Matti Pekkanen, Nuuti Rastas. Tänn' tuuvvaan, tallell' pannaan: Laine KJ 10: 3348, Onttonen E 145, Suikkanen KJ 25: 9005, Haavio E 97. - ViO. (Enteet:) Helena Monto, Helli Mäkelä, Laina Pekkanen. (Itkut:) Konttinen E 132, VR 2148.

Vuoden kiertoa

Virpoi varpoi: Laine KJ 10: 3364. - Helli Mäkelä, Emilia Pietiäinen, Nuuti Rastas. - VR 13310-32. - Suomen Kansan Murrekirja (Itämurteet s. 310-11. Lipo lipo liinaa: Konttinen E 132, Kuusi 3935, Laine KJ 10: 3363, Pennanen 818. — Laina Pekkanen. - VR 11034, 11089. Jyrk jyräht: Kuisma KT 110; 104, Laiho 2091, Valkonen KT 121: 11, Väänänen 594. - T. Paukku. - VR 9692, 9698. Tule, Tuomas, jouvu joulu: Konttinen E 132 s. 63, Kuusi 3933, Onttonen E 133, Snellman E 134, Vuorela 54, (kiertueet:) Laiho 1279 ja 1299, Vuorela L 43: 12589. - Hilda Jäppinen. - VR 11011, 11019. Jos ei pauku Paavalina: (sananparsien kerääjät tai muistajat:) Konttinen, Kuisma, Kuusi, Onttonen, Helena ja Tuomas, Pennanen, Pöyhönen. - SS Alma Eerikäinen Vipi. osakunnan keräys. - Helli Mäkelä, Laina Pekkanen, Nuuti Rastas. - VR 7967, 11100. Piltit ko parasta pappii: Laiho 137576, Onttonen 4967, Pennanen 848, Suikkanen KJ 25: 9004, Valkonen KRK 139:6, Vuorela NH 19240. - SS Ari Uramo Viip. osakunnan keräys. - Vierailuun liittyvät sananparret ovat pääasiassa Helli Mäkelän ja Anna Suikkasen muistiinpanemia, ks. myös Onttonen E 196, Pekkanen KRK 133: 40. - Laina Pekkanen, ViO.

Pirjo Hautala:

ENTISEN RAUDUN KANSANELÄMÄSTÄ

1. Vilho Kiesiläinen, s. 1911 Raudussa. P. Hautalan haastattelu, 1965. 2. S. Paulaharju: Kansatieteellinen kuvaus asuinrakennuksista Uudellakirkolla Viipurin läänissä. Helsinki, 1906, s. 1-5, 13. 3. U. T. Sirelius: Suomen kansanomaista kulttuuria II, Helsinki, 1921, s. 192. 4. SKS. Eero Siirala, E 134,

Rautu. Sirelius mt. s. 192–193. Paulaharju, rat. s. 18 ja ed. 5. N. Valonen: Geschichte der Finnischen Wohnstuben. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 133, s. 155 ja 166, kartat 108 ja 109. 6. Kansallismuseo, Esihist. osaston pitäjäkapseli: Karjala-Lehti 1914: 105. 7. KM (Kans. Mus.) Kansatiet. osaston kuva-ark. 1117: 230, 2046: 5. 8. ed. arkisto 1905: 56. 9. Sirelius, rat. s. 187. 10. KM, Kansatiet. os. kuva-ark. 1117: 278, 19015: 5, 2195: 11. 11. Sirelius. mt. s. 197. 12. KM Kansat. os. kuva-ark. 1117:561. 13. KM Kansat. os. K2/1956, Helena Onttonen, Rautu. 14. Valonen, rat. s. 103. 15. P. H:n haast. 1965: Vilho Kiesiläinen, Heikki Koukonen, s. 1892. 16. KM Kansat. os, kuva-arkisto 1117:563. 17. SKS Eero Siirala, E 134, Rautu ja P. H:n haast. 1965, V. Kiesiläinen, Ville Pusa, s. 1899, H. Koukonen. 18. Sirelius, mt. s. 255 ja Viipurilaisen Osakunnan kesäretken 1906 haastatteluja. 19. SKS Kirsti Snellman. E 134, Rautu. 20. KM, Kansatiet. os. kuva-ark. 1905: 10. 21. kuin ed. 22. SKS Eero Siirala, E 134, Rautu. 23. SKS Helena Onttonen, E 196. 24. O. Heikinheimo: Kaskiviljelyksen vaikutus Suomen metsiin. Helsinki 1915, s. 77. 25. Sirelius, rat. 1, s. 251. 26. G. Grotenfelt. Suomen polttoviljelys. Porvoo 1901, s. 94–96. 27. Sirelius, mt. I, s. 254. 28. P. H:n haast. 1965. V. Kiesiläinen. 29. SKS Karjal. Heimoseura r.y. 1951–2. Kotiseutu 2. Helena Onttonen. Rautu. 30. Sirelius, mt. I, s. 232–233. 31. P. H:n haast. 1965, V. Kiesiläinen. Sirelius, rat. 1. s. 234. 32. Sirelius, rat. 1, s. 232. 33. G. Grotenfelt, mt. s. 60–61. 34. Sirelius. rat. 1, s. 234. SKS Helena Onttonen, E 196, 1951. 35. P. H:n haast. V. Kiesiläinen. 36. SKS Karjal. Heimoseura r.y. 1951–2. Kotiseutu 2, Helena Onttonen. 37. Sirelius, mt. 1, s. 234. 38. Toini-Inkeri Kaukonen: Pellavan ja hampun viljely ja muokkaus Suomessa. Kansatieteellinen arkisto VII, s. 26–27. 38a. Pentti Virrankoski: Myyntiä varten harjoitettu kotiteollisuus Suomessa autonomian ajan alkupuolella. Helsinki 1963, s. 53. 39. Toini-Inkeri Kaukonen, mt. s. 46–50. 40. SKS Karjal. Heimoseura r.y. 1951–2, Kotiseutu 2. Helena Onttonen. 41. Toini-Inkeri Kaukonen, mt. s. 51–54. 42a. KM. Kansat. os. ark. Maanviljelyskysely 1930, J. Kokkonen, M. Heikkonen, Rautu. 42. SKS Helena Onttonen, E 196, Rautu. 43. KM Ida Laine, Rautu K10/1963. 44. KM Kaisa Inkinen, Sakkola K10/1963. 45. KM Kansatiet. os. arkisto. Maanviljelyskysely 1930, J. Kokkonen, M. Heikkonen, Rautu. SKS Eero Siirala, E 134. 46. kuin ed. 47. SKS Lauri Laiho, 1862. 1935. 48. SKS Eero Siirala, E 1,34. 49. KM, Kansatiet. os. Maanviljelyskysely 1930, A. Karikuusi, Rautu. 50. ViO:n haast. 1960: Anni Mäkinen, s. 1912, Anna Airikainen, s. 1895. 51. Aug. Ahlqvist: A. Ahlqvistin kertomus runonkeruumatkastansa Viipurin läänissä v. 1854. A. R. Niemi: Runonkerääjimmme matkakertomuksia. Helsinki, 1904. s. 227. 52. SS Kysely Kaakkois-Suomen kaupasta, 1948. 53. KM, Esihist. os. Karjala-Lehti 1914: 105. 54. kuin ed. ja P. H:n haast. 1965, V. Kiesiläinen. 55. SKS Helena

Onttonen 4932, v. 1951, Rautu. 56. P. H:n haast. 1965: V. Kiesiläinen, H. Koukonen, V. Pusa. 57. P. H:n haast. 1965, V. Kiesiläinen. 58. P. H:n haast. 1965, V. Kiesiläinen, V. Pusa. 59. Suomen Suku III, I. Manninen, Helsinki 1934, s. 80. Sirelius, mt. I, s. 222. K. Vilkuna. Suomalaisen hevosen historiaa. Suomen Museo LXV, 1958, s. 74 ja ed. 60. Sirelius, mt. I, s. 216–225. Suomen Suku III, s. 73–80. 61. P. H:n haast. V. Kiesiläinen. 62. ViO:n haast. 1960, Simo Hännikäinen, s. 1898. 63. ViO:n haast. 1960, Alina Sorvali, s. 1893. 64. SKS Helena Onttonen. 4862, 1951. 65. SKS Ida Laine. 1957. h. 3371. 66. SKS KRK 133h, 1936 Topi Pekkonen. Rautu. 67. ViO:n haast. 1960: Anni Kaatranen, s. 1889, Antti Hamu, s. 1899, Alina Sorvali, Arvid Monto, s. 1897, Johannes Ahtiainen, s. 1904, P. H:n haast. 1965, Aino Paukku. 68. ViO:n haast. 1960, Anni Kaatranen ja Lempi Tepponen, s. 1908. 69. SKS Helena Onttonen, E 196, v. 1951. 70. Sananparret ja seuraavat tiedot SKS:n ja SS:n kokoelmista sekä seur. henkilöiltä: KM Ida Laine, K10/1963, s. 1896 Rautu, KM Viljo Purontaa, Sakkola K10/1963, s. 1915. KM Kaisa Inkinen, Sakkola, K10/1963, s. 1887. 71. mm. KM Ida Laine K10/1963. 72. KM Kaisa Inkinen K10/1963. 73. Kustaa Vilkuna: Karjalainen viikkolasku, Kaukomieli VIII, s. 89–98. 74. KM Kaisa Inkinen, K10/1963. 75. KM Viljo Purontaa, K10/1963. 76. KM Kaisa Inkinen, K10/1963. 77. KM Kaisa Inkinen ja Ida Laine K10/1963. 78. KM Ida Laine K10/1963. 79. SKS Kirsti Snellman, E 134. Rautu. 80. ViO:n haast. 1960. Anna Kurki, Rautu. 81. ViO:n haast. 1960, Anna Kurki, Helena Rastas, s. 1895. SKS Kirsti Snellman, E 134. KM, Kansat. os. arkisto, Tyyni Vahter 1930, Metsäpirtti-Rautu. 82. SKS KRK 133 h, 1936. Topi Pekkonen, Rautu. 83. SKS Karjal. Heimosseura r.y. 1951–2, Kotiseutu 2, Helena Onttonen. 84. ViO:n haast. 1960, Anna Kurki. 85. Aug. Ahlqvist, mt. s. 226. 86. SKS Kirsti Snellman, E 134. 87. kuin ed. 88. SKS Helena Onttonen, E 133. 89. SKS Kirsti Snellman, E. 134. 90. Aug. Ahlqvist, mt. s. 224. 91. SKS Kirsti Snellman, E 134. 92. KM, Kansatiet. os. K2/1956, Helena Onttonen, Rautu. 93. ViO:n haast. 1960, Äikäs, Rautu. 94. SKS Kirsti Snellman, E 134. 95. kuin ed. 96. SKS Lauri Laiho, 1935. 2168. 97. SKS Lauri Laiho, 1935. 1876. 98. SKS Helena Onttonen, 4109, v. 1951. 99. SKS Kirsti Snellman. E 134. 1.00. SS Kysely Kaakkois-Suomen kaupasta 1948. 101. Aug. Ahlqvist, mt. s. 227. 102. SKS Helena Onttonen E 196, 1951. 103. Aino Lampinen. Karjalainen keittokirja, Helsinki 1953, s. 28. 104. ViO:n haast. 1960. Emil Orava, s. 1906, Hilja Mörsky Rautu. 105. KM Kansatiet. os. K11/1964, Maila Hyytiäinen, Rautu, K3/1957, Anni Suikkanen, Rautu. 106. SKS Helena Onttonen, E 196. 107. KM Kansatiet. os. K11/1964, Lilli Vuorela, Rautu. 108. SKS Helena Onttonen, E 133. 109. Aino Lampinen, mt. s. 24. 110. SKS Helena Onttonen E 196 ja Aino Lampinen, mt. s. 44. 111. P. H:n haast. 1965, H. Koukonen. 112. P.

H:n haast. 1965, V. Kiesiläinen. 113. ViO:n haast. 1960, Helena Honkanen, s. 1895. Rautu. 114. SKS Helena Onttonen, E 196, Irja Seppänen-Pora. Apposkaalista mantsikkamöllöön, Keuruu 1962, s. 56. 115. SKS Helena Onttonen, 4830, v. 1951. 116. KM, Kansatiet. os. K3/1957, Anna Suikkanen, Rautu. 117. Irja Seppänen-Pora, mt. s. 59, 61. 118. KM Kansatiet. os. K11/1964, Ida Laine, Rautu. 119. P. H:n haast. 1965, Hilja Mannila, s. 1895 ym. 120. SKS Helena Onttonen, E 196. 121. Irja Seppänen-Pora, mt. s. 61. 122. P. H:n haast. 1965, Emilia Pietiäinen, s. 1892. 123. P. H:n haast. 1965, Hilja Mannila. 124. KM Kansatiet. os. K11/1964, Lilli Vuorela, Rautu. 125. SKS Helena Onttonen, E 196. 126. KM Kansatiet. os. K11/1964, Maila Hyytiäinen, Rautu. 127. KM Kansatiet. os. K11/1964, Lilli Vuorela. Rautu. 128. SKS Helena Onttonen, E 196. Rautu. 129. P. H:n haast. 1965, Albert Pulakka ja Ville Pietiäinen. 130. P. H:n haast. 1965: Irja Seppänen-Pora, mt. s. 244–245. 131. P. H:n haast. 1965, Maria Lemberg, s. 1891, Rautu. 132. Irja Seppänen-Pora, mt. s. 246. 133. Irja Seppänen-Pora, mt. s. 91–92 ym. 134. KM Kansatiet. os. K3/1957, Anna Suikkanen, Rautu, ym. 135. SKS KRK 133 h, 1936, Topi Pekkonen, Rautu.

Toini-Inkeri Kaukonen:

RAUDUN KANSANPUVUT JA NAISTEN KÄSITYÖT

Lyhennykset:

KM = Kansallismuseo

KO = Kansatieteellinen osasto

KOA = Kansatieteellisen osaston arkisto

KOK = Kansatieteellisen osaston kuva-arkisto

Käsikirjoitusaineisto

Laine, Ida: Vastaukset v. 1961 Seurasaari-lehden (kysely n:o 8) tiedusteluun »Salien ja kamarien tekstiilit 1900-luvun alussa». KOA. Onttonen Helena: Vastaukset v. 1956 kyselyyn »Muistatteko vanhan tuvan ja pirtin». KOA. Penttinen, Yrjö: Muistitietoja entisajan elämästä Valkjärvellä ja Raudussa 1800-luvun loppupuolelta. V. 1937, KOA 913. Vahter, Tyyni: Naisten käsityöistä ja vaateparresta eräissä Kaakkois-Suomen pitäjissä v. 1923–24, KOA 374. Vahter, Tyyni: Metsäpirtin Muolaan, Raudun ja Valkjärven naisten käsityöistä ja puvuista. 1930, KOA 380. Vuorela, Lilli: Orsikot ja alasniecekka-paidat Raudussa. V. 1958, KOA 434.

Tekstin lähdeviitteet

1. Tyyni Vahter: Naisten käsityöt ja kansanpuku. Suomen kulttuurihistoria II Jyväskylä 1934. S. 330–331.
2. Theodor Schvindt: Suomen kansanpukuja 1800-luvulla. I Karjala. Helsinki 1913. S. 3.
3. A. R. Niemi: Runonkerääjimmme matkakertomuksia. SKST 109. Helsinki 1904. S. 210.
4. Ilmari Manninen: Karjalaisten puvustosta. Karjalan kirja 2. painos 1932. S. 385.
5. U. T. Sirelius: Suomen kansanpukujen historia. Helsinki 1915. S. 13–24.
- Riitta Pylkkänen: Säätyläispuku Suomessa vanhemmalla Vaasa-ajalla 1550–1620. Helsinki 1955. S. 252.
- 6 August Ahlqvistin matkakertomuksen mukaan, ks. nootti 3, s. 208–209.
7. Emilia Pietiäisen, Hilja Mannilan ja Aino Paukun tiedonannot maisteri Pirjo Hautalalle Helsingissä 1965.
- 8a. Riitta Pylkkänen s. 204.
- 8b. Luettelo Suomen Ylioppilasosakuntienkansatieteellisistä kokoelmista I, v. 1883. S. 63.
- 9a. Riitta Pylkkänen: Säätyläispuku Suomessa vanhemmalla Vaasa-ajalla. Helsinki 1955. S. 227.
- 9b. Aino Linnove: Suomalaiset nyplätty pitsit. Helsinki 1963. S. 32–39.
10. Aino Linnove: Suomalaisen pitsinnypläyksen kehitysvaiheita. Helsinki-Porvoo 1947. S. 260.
11. Ks. nootti 3, s. 222.
12. KM, KO:n esineluettelot A 3871, A 3872.
13. U. T. Sirelius: Suomen kansanpukujen historia s. 252.
14. Tämän kirjoittajan muistiinpanot Inkerin sotapakolaisten leireillä v. 1943.
15. Pöytyän ja Paimion tekstiilikeräelmät vuosilta 1947 ja 1948 Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopiston, arkistossa
16. U. T. Sirelius e.m.t. s. 143–144.
- Sigfrid Svensson: Traditioner i nordisk bondedräkt (Nordisk Kultur XV:13), s. 141.
17. Riitta Pylkkänen ed. main. teos s. 228–230.
- Sirelius e.m.t. s. 252.
18. Gunvor Ingstad Traetteberg: HandkIedet (Ord og sed) Oslo 1942.
- Anna-Maja Nylén: Folkligt dräktskick i Västra Vingåker och Österåker. Stockholm 1947. S. 106–108.
19. Schvindt, nootissa 2 main. teos. s. 10–11.
20. Yrjö Penttinen, käsikirj. S. 21.
21. Toini-Inkeri Kaukonen: Alusvaipat eli villalakanat. Kansatiet. Arkisto 15: 2, 1961. S. 76.
22. Y. Penttinen, käsikirj. s. 32.
23. T. Vahter, käsikirj. KOA 380.
24. Kirjoittajan tekeillä olevan vanutustutkimuksen mukaan.
25. W. Stasov: L'ornement national russe. St. Petersburg 1872. S. VI.
26. A. Viires: Volkskunst. Abriss der estnischen Volkskunde. Tallinn 1964. S. 264.
27. Nootissa 3 main. teos, S. 214.
28. I. Manninen, main. teos. s. 391–392.
29. U. T. Sirelius: Karjalan rintamaista. Suomen Matkailijayhdistyksen vuosikirja 1927. S. 9.
- J. J. Tikkanen: Finsk ornamentik II. Finsk Tidskrift 1901.
30. G. S. Maslova: Narodnyi ornament verhevolzskih karel. Moskva 1951. S. 40.
31. Aino Linnove: Suomalaisen pitsinnypläyksen kehitysvaiheita. S. 221–222.
- Gabriel Nikander: Kauppa ja meriliikenne. Suomen Kulttuurihistoria III, s. 127128.
32. A. E. Niemi e.m.t. s. 227.
33. Lauri Mäkinen (myöh. Kuoppamäki): Kotiteollisuusolot Viipurin läänissä 1811–1911. Kaukomieli V. 1912. S. 183.

Kyösti Toivonen:

RAUTULAISTEN PIETARIN KAUPPA

Painetut lähteet:

Viipurin läänin kuvernöörin kertomukset 1895–1917. Tilastollinen päätoimisto.

Kaasalainen, Väinö: Sakkolan historia. Pieksämäki 1951.

Montonen, Paavo: Kanneljärvi. Kahdeksan kylän pitäjä. Lohja 1957.

Seppänen, Unto: Valkjärvi. Pitäjä kohtaloitten Kannaksella. Lahti 1953.

Sirkiä, K.: Uusikirkko muistelmina ja kuvina. Vammala 1955.

Suomen virallinen tilasto. Wiika, Impi: Vpl. Pyhäjärvi. Kappale kannakselaisvaiheita. Turku 1950.

Haastattelut:

Kaarlo Asomaa, Anna Airikainen, Taavetti Haapsalo, Juho Haukka, Helena Honkanen, Juho Huuhka, Simo Huuhka, Vasili Ilvasmaa, Juho Kiesiläinen, Mikko Komi, Jussi Kiuru, Liisa Kuoppa, Ville Kuparinen, Antti Kurki, Anna-Mari Kyyrä, Anni Lattunen, Antti Lattunen, Antti Loponen, Juho Loponen, Pekko Mentu, Aapro Mörsky, Matti Nahkuri, Martta Ojola, Matti Orava, Matti Ossi, Anni Paakkinen, Heikki Paakkinen, Matti Partanen, Simo Pauku, Katri Podushkin, Juho Puranen, Aune Raatikainen, Helena Sappinen, Tuomas Savolainen, Juho Siitonen, Juho Sojakka, Antti Termonen, Simo Tukiä, Hanna Tuomimaa, Ville Tuomimaa, Aune Vaskelainen, Ann-Mari Äikäs, Jalmari Äikäs.